

Week van 3 tot 9 oktober 1964

Een roman door
Abraham HANS

Nr. 16

ONZE WEKELIJKSE
AFLEVERING PRIJS 3 F

HET WOUD VAN HOUTHULST

Lode aarzelde geen ogenblik en gaf hem een geweldige slag

Onze Wekelijkse Aflevering

Abonnementsprijzen : p. maand : 10 F ; 3 m. : 30 F ; 6 m. : 60 F ; 9 m. : 90 F ; 12 m. : 120 F

Postchequerekening nr. 88.61

Uitgeverij : J. Hoste N. V.

Em. Jacquemainlaan 105, Brussel 1

Verantwoordelijke uitgever :

M. Stiïns, Kunstlaan 20, Brussel 4

KORTE INHOUD

Tijdens de oorlog van 1914-1918 heeft het dorp Steenhove in West-Vlaanderen hevig te lijden onder de Duitse bezetters. Moord, brand en plunderingen zijn aan de orde van de dag. De laffe Duitsers ontzien niets of niemand. Frans Hoornaert is teruggekeerd van het front bij zijn vrouw Martha Legein, terwijl Martha's zuster, Bertha, die een kind verwacht van de rijke Mijnheer Desmedt, opgesloten is in een gesticht voor gevallen meisjes.

Terwijl de oorlog in al zijn verschrikking woedt, wordt Steenhove ontruimd en Bertha moet vluchten.

Vermits gij trouw onze wekelijkse Aflevering
leest, moet gij ook de Annie Hans Korte Roman
lezen... Iedere week een nieuwe titel :

Een Meisje stapt de Wereld in

Een volledige roman voor SLECHTS 7 FRANK

OVERAL VERKRIJGBAAR

- Ik moet wel! En 't is toch uw kind!
- Dus ge zult een kamer zoeken... Wandel een eindje mee de straat in. Ik zal uw geld geven. Dan kan ik u morgen ontmoeten. Laten we zeggen om tien uur aan de Zuidstatie. En ge vertelt me, of ge gelukt zijt. Ge ziet wel, dat ik u niet in 't ongeluk wel laten.
- 't Is toch uw kind...
- Ik kon me daarvan niets aantrekken. Bewijzen zijn er niet!
- Neen, 't is waar, ik moet u een edel man noemen, omdat ge wat geld in mijn hand steekt, nadat ge me in 't ongeluk gebracht hebt! O, ik ben ook schuldig, 'k wist wel, dat ik niet naar u luisteren mocht, ik wist, dat ik slecht deed met u te volgen, maar ik word toch te zwaar gestraft.
- Dat is nu gebeurd, en of we er lang of kort over spreken, er valt niets aan te veranderen. Ik zal u helpen.
- Desmedt gaf haar een som geld.
- Zoek nu een kamer, zei hij. En morgen ontmoeten we eikaar aan de Zuidstatie.
- Uw adres mag ik zeker niet weten!
- Hoor eens, Bertha, ik wil geen ruzie meer thuis. Ge moet er nu mijn vrouw buiten laten.
- Och, Here, ja... Ze is ook veel te goed voor zo'n man! Ik zal een kamer zoeken. 'k Moet wel. Naar huis kan ik niet meer. Ik ben de schande van mijn moeder en de mensen zouden op mij spuwen.
- Trek u van de mensen toch niets aan! 't Is oorlog!
- En gij dan? Waarom moet ge me dan in stilte helpen. Omdat de mensen u hier te Gent voor de treffelijke heer Desmedt moeten aanzien! De arme heer Desmedt, die door de loeders van Duitsers van zijn dorp verdreven is!
- Toe, zwijg nu! Met al die heftige woorden veranderen we de toestand niet. Wees nu blij, dat we elkander ontmoet hebben.
- Had ik u nooit gekend!
- Luister eens, Bertha, als ik de slechte man was, zoals ge me afschildert, zou ik anders gehandeld hebben. Vergeet Fried niet! Ik weet die geschiedenis! Ge zijt met Fried op 't kasteel geweest.
- En hoe weet ge dat? Door dat ik u waarschuwde! Had ik gezwegen, Fried had u vermoord!
- Ik weet veel meer. Ik weet het van de kommandant. Die vertelde me hoe Fried gespionneerd heeft. En er was er een, die hem hielp!
- Bertha sidderde. Haar geheim, het geheim, dat haar zoveel angst aangejaagd had, werd haar hier in 't gelaat geworpen! Desmedt wist alles!
- Ja, vervolgde Desmedt, ik weet, wie de brieven voor hem wegbracht. Maar ik begrijp hoe het ging. Gewaart onder zijn macht.
- O, God, eens heb ik uit het venster van het kasteel willen springen. Waarom deed ik het niet!
- Ik maak er geen misbruik van, Bertha. Maar nu moet ge ook niet de beleedigde spelen tegenover mij! Ben ik schuldig, gij zijt het ook. Ik help u nu... Ik toon mijn goede wil! En onder ons, wij blijven beste vrienden... O, ik denk nog zo dikwijls aan u! Dat ge dat eens wist!
- Neen, dat niet, Desmedt!

- Toch wel! Ik heb zo naar u verlangd! We worden wel weer goede vrienden.

- Zwijg, ik smijt u uw geld in uw gezicht.

- Ge zijt nu opgewonden! Kan ik het helpen dat ik u lief heb?

- En zondt ge me daarom naar dat gesticht?

- Ik zeg u, dat ik daaraan geen schuld had.

- Waarom sprak ge dan niet voor mij? Ge kondt van die kommandant alles gedaan krijgen. Ge waart zijn vriend.

- Niet alles.

- Ge mocht wel naar Gent komen, gij alleen zeker!

- Luister, Bertha, we halen oude koeien uit de gracht. Ik heb u nog even lief als toen... dat verzeker ik u!

- Zwijg!

- Neen, ik meen het! Nog even lief als op de Kemmelberg, als in 't Hout-hulstbos, als op Martha's hofstedeke... o, die goede uren!

- Toe, herinner me daar niet aan. Zie hoe ik hier sta! 't Is of ge met mij spot.

- Dat komt allemaal in orde. Kom, houd maar moed. Zoek nu uw kamer. En tot morgen aan de Zuidstatie. Om tien uur, hé?

Hij stak haar de hand toe, maar het meisje nam die niet aan en wendde zich af.

Desmedt haalde haar weer in en zei:

- Ik zal u op de weg zetten. 'k Denk er juist aan, dat er een bureel voor vluchtelingen is. 'k Zal u daar brengen en ze zullen er u adressen geven. Ge ziet wel dat ik toch met u door Gent durf lopen.

De landeigenaar bracht haar tot bij het kantoor en weer stak hij het meisje bij 't afscheid de hand toe.

Nu beantwoordde Bertha de groet, maar 't was of zijn hand in de hare brandde...

Op 't bureel gaf men haar adressen en na lang zoeken vond Bertha een net kamerke op Ledeberg.

't Was bij brave werkmensen. De vrouw toonde dadelijk medelijden.

- Zo, zo, uw man naar Duitsland en gij van 't dorp verjaagd, herhaalde ze, Bertha's woorden ten volle gelovend. Ja, die Duitsers zijn deugnieten.

Maar hier zijt ge thuis. Ik verhuur mijn kamer om wat te verdienen.

Mijn man is door de oorlog zonder werk en een mens is niet gewoon om hulp te vragen, zo ik tracht wat te verdienen, maar 'k overvraag niet! En ge zijt hier thuis, ik zeg het u nog eens!

Toen het meisje alleen bleef, begon ze te wenen...

Nu was ze weer in de handen van de man, die ze zo vol haat vervloekt had. Van zijn geld vestigde ze zich hier, en zou ze leven.

't Geld van haar schande en oneer, van haar val...

- Maar wat moet ik doen? snikte ze. En 't is toch zijn kind. Maar, als hij niet meer van liefde spreekt! O, moeder, waar zijt ge toch! Wat heb ik u aangedaan!

De volgende morgen begaf Bertha zich naar de Zuidstatie. Desmedt stond er al.

- Goed op tijd, zei hij vriendelijk. Hebt ge iets gevonden?

- Ja.
- Het meisje gaf het adres op.
- En zijt ge er tevreden?
- Ja, en ik heb de leugens verteld. Mijn man is in Duitsland. Maar nu zit ik al weer met de angst, dat mijn bedrog zal uitkomen.
- Hoe?
- Ja, hoe? Hoe heb ik u hier ontmoet!
- Dat zou nu moeten lukken. Wel dan verhuist gij! Gent is zo groot. Hebt ge u bij 't komiteit aangegeven?
- Ja...
- Dan zijt ge in orde. Die oorlog kan nog zeer lang duren. Maar vertrouw nu op mij.
- Ik moet wel!
- Niet zo onvriendelijk! We kunnen samen eens naar de buiten gaan.
- Neen, Desmedt!
- Kom, kom, geen kwaadheden meer! Maar ik zal u nu enige tijd tot rust laten komen. Zondag verwacht ik u hier weer op 't zelfde uur. Dan geef ik u nieuw kostgeld. Houd maar moed! 't Loopt nog allemaal goed af. En over die historie van Fried zwijg ik als een graf, hoor!
- Zegt ge dat, om mij te laten voelen, dat ik in uw macht ben?
- Wat doet ge toch lelijk! Verdien ik dat nu?
- Zwijg dan over Fried! Of als ge aan hem peinst, bedenk dan ook eens, dat hij u wilde vermoorden en dat ik het verhinderd heb, op gevaar van mijn eigen leven.
- Daar ben ik u ook dankbaar voor! Kom, laat nu al die verwijten achterwege! Ge ziet, dat ik mij uw lot aantrek!
- Mag ik nu naar huis gaan?
- Ja, ga naar huis! Ge hebt rust nodig! Dus ge zijt daar goed? Maar vertel mij eens, hoe ge uit het gesticht geraakt zijt.
- Zwijg over dat gesticht!
- Op Steenhove weten ze 't niet!
- En Rosse Trien dan! Die zat er ook. Zij zal later wel zorgen, dat het bekend is! Maar, ik keer nooit heer naar Steenhove terug.
- Misschien wel niemand van ons! Wat zal er van Steenhove overblijven?
- Waar is moeder?
- Ik weet het niet.
- En Martha?
- 'k Weet er niets van! Ik ben alleen vertrokken. De mensen waren daar kwaad om, maar had ik geen gelijk het voordeel aan te nemen, dat ik krijgen kon? Wil ik eens informeren, waar uw familie is!
- Ja, maar zonder dat moeder of Martha weet, dat ik hier ben.
- Goed!
- Ik ben nu de verloren dochter voor hen. En 't is het best zo!
- Dat komt allemaal wel in orde... Dus ge neemt nu wat rust. Tot zondag, hé? En niet kwaad zijn op mij! Ik ben gelukkig, dat ik u helpen kan.
- 't Ware toch beter, dat ge me niet helpen moest!

Bertha keerde naar Ledeberg terug. Ja, rust had ze nodig, rust en eenzaamheid! En daarom was ze 't liefst alleen op haar kamerke.

Loden en zijn gezelschap hadden de ganse dag gerust. En toen 't donker was geworden, wilden ze hun reis vervolgen.

- Zouden we vandaag in Holland geraken? vroeg Martha.

- Als we de twee moederkes niet bij ons hadden, ja, dan stonden we na een mars van zes uur wel aan de grens. Maar dat houden ze niet vol, vrees ik, zei Loden.

- Waar gaan we dan logeren?

- Ik weet een goed adres bij Brugge. Dat is drie uur van hier... en 't zal genoeg zijn voor deze etappe, om militair te spreken.

- Ja, stemde Frans toe. Langer houden ze 't niet vol.

- Ik zal God danken, als we er zijn, hernam de jonge vrouw.

Moeder Legein vroeg dikwijls of Frans voor Bertha zou zorgen. Ze was voortdurend met haar jongste dochter bezig.

En haar schoonzoon beloofde alles, wat ze wenste. Hij kon het toch niet zeggen, waar het meisje was! Dat vreselijk nieuws moest voor de arme vrouw verborgen blijven.

Viermaal die avond moest het groepje zich verbergen om Duitsers te vermijden.

Dicht bij Brugge kwam eensklaps een burger bij hen.

- Moet ge naar Holland? vroeg hij in 't Vlaams van het gewest.

- Vragen we u iets! zei Loden wat bits.

- Ik ben toch een Belg.

- Sommige Belgen zijn slechter dan de Duitsers. En ook, een mens moet zich in deze tijd maar met zijn eigen zaken bemoeien.

- Ik heb goede papieren...

- 't Papier is geduldig. Vraag ik naar uw papieren?

- Ik wijs aan vluchtelingen de weg. Ik doe het uit vaderlandsliefde.

- Ik moet door niemand mijn weg gewezen worden.

- Neen, ge vertrouwt me niet! En dat ge eens wist hoe de Duitsers mij zoeken!

- Ge zijt lastig. Hebt ge nu nog niet gehoord, dat we van uw gezelschap niet gediend zijn!

- Maar ik kan u veilig over de grens brengen. Ik heb er al meer dan honderd geholpen.

- Als ge ons nu niet gerust laat, sla ik u tegen de grond, zo mengde thans Frans zich in 't gesprek.

- En ik was juist van plan hem in die gracht te smijten, voegde de Boskanter er bij.

- Saluut dan! En loop voor mijn part in de handen der Duitsers! bromde de vreemdeling.

Hij verdween, maar bleef op enige afstand staan.

- 'k Moet opletten, mompelde hij, want 't zien er kloeke gasten uit, die me wel naar de andere wereld zouden durven zenden! Ze gaan voorzeker naar Holland. Als ik een beetje slim ben, krijg ik ze allemaal in 't net en het zou een goede vangst zijn. Ik moet ze voorzichtig volgen tot aan de grens en ze dan met Duitsers omsingelen.

De Judas maakte een omweg over het land.

- We moeten uit onze ogen kijken, had Loden gezegd, toen de ongewenste kerel heen was.

- Maar hij zou ons misschien goed kunnen helpen, meende Martha.

- Onnozel meiske, hernam Loden. 't Krioelt in de grensstreek van Judassen. Daarom was ik zo bot.

- Och, Here, 'k ben moe ! kloeg vrouw Legein.

- We kunnen niet meer tot Holland, zei Loden tot Hoornaert.

- Neen ! Moeder zou er niet geraken. Is 't nog ver ?

- Drie uur.

- Voor mij ware het niets en voor Martha ook niet.

- Maar Loden, wij mogen u niet van uw werk afhouden. Ga gij alleen voort, wij zullen onze weg wel zoeken.

- Gaat gij zwijgen ! Dat zou verdoemelijk laf zijn.

- Maar gij zijt in dienst van 't land !

- Is het geen dienst van het land als ik vluchtelingen help ? Zwijg er nu over ! En letten we op die moeial, want 'k vertrouw hem niet. Als ge wat ziet of hoort, schiet er naar toe en is het dat de gast ons volgt, 'k maak hem kaput zoals de Duitsers zeggen ! We gaan nu naar mijn hofstede.

Ze trokken langs een slijkerige binnenweg.

- Daar is het hof, fluisterde Loden. Maar opgelet nu ! Wacht gij hier. Ik ga voorop en kom u seffens halen.

De Boskanter sloop heen.

- Ik hoor iets, zei Martha. Och, Here, 'k heb schrik.

- 't Is de vreze...

- Neen, ik heb iets gehoord.

- De wind zeker ! Stil, niet spreken.

- Jozef-Maria, ik ben zo moe ! kloeg vrouw Legein.

- Stil, moeder, ge moogt nu niets zeggen, vermaande Frans.

- Waarom zijn we niet met de andere parochianen meegegaan. 'k Ga hier mijn dood halen... En Bertha, 't arm schaap, waar is ze !

- Moeder, spreek nu toch niet, drong Martha aan.

Loden was naar de hoeve gegaan. Op zijn geklop moest hij lang wachten, al tikte hij aan een raam op bijzondere wijze gelijk hij met de boer afgesproken had.

Eindelijk werd de achterdeur behoedzaam geopend.

- Wie is daar ? klonk het op gedempte toon.

- De Boskanter !

- 't Is niet veilig voor vanavond. De rosse Judas sluipt hier al heel de noen rond.

- Wie is dat ?

- Een spion van de Duitsers.

- Een Vlaming ?

- Ja.

- Dan heeft hij met mij gesproken.

- Om u daar in de handen van de Duitsers te spelen.

- Ik vertrouwde hem niet.

- 't Is een sloeber. Ik durf u niet in huis te nemen. De rosse deugniet wanstrouwt mij al.

- En ik sta daar met twee mannen en drie vrouwen.

- Dan durf ik u zeker niet binnen te laten. Waar moet ik al dat verduiken, als ze binnenvallen? Trek naar Holland!

- Twee oude vrouwen kunnen niet meer voort.

- Ja, dan moet ik u helpen. Wacht, ik zal u naar de schaapstal brengen, ginder aan de dijk. Daar komt niemand, en ge zijt er toch binnen. Ik zal een paar broden meenemen.

De boer keerde even in huis terug, en ging dan met Loden mee naar het wachtend groepje.

Martha heeft iets gehoord, fluisterde Frans. Maar 't is misschien verbeeldin

De boer kan ons niet in huis nemen. Die vreemdeling was een spion. Maar de boer zal ons naar een schaapstal brengen.

- Als we maar binnen zijn! Moeder kan niet meer.

De baas der hoeve wees de weg.

De Judas had inderdaad het groepje gezien.

- Nu heb ik ze, mompelde hij tevreden, en trok weer snel heen.

De schaapstal, van planken opgetimmerd, stond eenzaam in de weide bij de dijk

Hier zit ge toch onder dak, zei de boer. 't Spijt me, mensen, dat ik u niet in mijn huis kan nemen. Mijn wil is goed genoeg, maar ik durf niet. En ik heb er reden voor. Hier is brood, en als de Boskanter wil meegaan om stro en dekens zal ik er hem geven.

Ik zal ook helpen dragen, sprak Frans. We zullen hier heel goed logeren.

De drie mannen keerden haastig naar de hoeve terug, en haalden dekens, stro en melk.

Nu waren de reisgenoten geherbergd en konden ze een dag rusten om dan morgenavond te trachten Holland te bereiken.

De boer was weer te bed gegaan maar nog niet ingeslapen, toen er geweldig op de deur geklopt werd.

Daar zijn ze al! Ik had 't wel in de gaten, mompelde hij. Maar nu kunnen ze veilig zoeken.

Hij liet de buitenstaanders lang wachten. Eindelijk deed hij open en vroeg brommend:

- Wat is er?

- Gij hebt hier vreemdelingen in huis, zei een feldwebel.

- Vreemdelingen! Ge zult me wel niet geloven als ik neen zeg, en het is dus maar best, dat gij zelf komt kijken. Treedt binnen!

Een der soldaten haalde een brandende lantaarn van onder zijn mantel. Het schijnsel viel op een burger, die met de militairen was meegekomen.

- Ha, is Rosse Karel bij u, hernam de landbouwer. Heeft hij u ingelicht?

- Neen, die is onze gevangene. Hij liep te laat op straat, beweerde de feldwebel.

- Ja, ja, we kennen dat!

- Was?

- Niemand die het geloven zal, dat de Rosse als gevangene bij u is. Het zijn mijn zaken niet. Doorzoek mijn huis, want ik verlang naar mijn warm bed. 't Hof werd afgezet, zodat niemand kon vluchten.

De feldwebel stapte voorop en snuffelde in alle kamers, ook in die, waar de boerin te bed lag.

- 'k Heb wel meer vrouwen in bed gezien, spotte de feldwebel. Ga nu mee naar schuur en stallen.

- Zoals ge wilt!

Nergens ontdekte men vluchtelingen.

- Met wie hebt ge nog een uur geleden staan babbelen? vroeg de Duitser.

- Al veel meer dan een uur lig ik diep onder de dekens. Wij gaan met de schaarste van vuur en licht maar vroeg naar bed en een mens vergeet al de miserie van deze tijd in zijn slaap. 'k Wilde dat ik maar slapen kon tot het weer vrede was.

- Dat is geen antwoord. Met wie hebt ge staan spreken?

- Met niemand!

- Jawel.

- Als ik neen zeg en gij ja, dan kunnen

we heel de nacht staan twisten!

Maar ik kon u meenemen naar Brugge ook.

Ja, dat kunt ge, maar daar zou ik ook tegen ieder volhouden, dat ik al van acht uur gerust in mijn bed lig!

- Ge hebt staan spreken buiten uw hof. Iemand is u komen halen!

- Wie vertelt dat?

- Daar hebt ge niets mee te maken!

- Ehwel, zeg hem dan, dat hij een smerige leugenaar is! Misschien weet Rosse Karel er meer van!

- 'k ben zelf gevangen, beweerde de spion.

- Doe niet zo onnozel. Wilt ge misschien wraak nemen omdat ik u deze week van mijn hof geschopt heb. De Duitsers zullen u ook nog wel eens wat stampen onder uw broek geven, als ge hen zo dient!

De feldwebel stond even besluiteloos.

- Als ge me mee nemen wilt naar Brugge, zeg het dan! sprak stout de landman. Ik bibber hier en kan me dan wat beter kleden. Als gij nu maar op het eerste 't beste woord iemand wegvoeren wilt, doe het dan! Waar zijn nu die vluchtelingen?

- Heeft hier niemand geklopt?

- Dat ik weet, niet. Maar ik slaap gelukkig goed en hoor niet alles. Ware het niet van mijn vrouw, gij zoudt hier ook nog staan.

- We waren juist voornemens de deur in te stampen.

- Ja, dat kunt ge doen! Ge hebt de macht. Wat wilt ge nu, feldwebel?

- We zullen morgen de zaak verder onderzoeken.

- Kan ik naar bed gaan?

- Ja.

- Goede nacht dan! Maar dat ge de Rosse naar het gevang brengt, geloof ik niet.

De Duitsers trokken af.

's Morgens ging de boer de vluchtelingen waarschuwen.

- Wees vanavond op uw hoede, zei hij, na alles van het nachtelijk bezoek verteld te hebben.

't Was voor Loden en zijn reisgenoten een dag vol spanning. De landman werd niet meer gehinderd, maar men begreep toch, dat er nog geloerd werd.

Toen 't donker was begaf het groepje zich op weg.

- Gij kunt u, als er gevaar is laten gevangen nemen, zei de Boskanter, tot Hoornaert, maar mij krijgen ze niet levend in handen. 'k Sterf liever al vechtend dan gefusiljeerd te worden.

Na een mars van anderhalf uur bereikte men de kanalen, die evenwijdig met de grens door 't Noorden van Vlaanderen lopen.

- Hoe geraken we daarover? vroeg Frans.

- Dat is voorzien. 'k Ken hier alles.

- Ik hoor weer iets, fluisterde Martha.

- Maar vrouwtje, 't is omdat ge zenuwachtig zijt.

Doch Loden was plotseling terzijde gesprongen en zag een gedaante opdoemen die ook schrok omdat hij ontdekt was. Deze kerel trok een dolk, maar Lode aarzelde geen ogenblik en gaf hem een geweldige vuistslag. Men hoorde een korte kreet.

- 'k Heb hem, zei de Boskanter met gedempte stem. Allen zwijgen! Leg u ten gronde! Er zijn misschien Duitsers in de omtrek.

Frans ging zijn makker helpen.

- Wie is het? vroeg hij.

- De Rosse van gisterenavond. Hij kan geen kik meer geven. Ik heb hem te goed bij zijn nek. We zullen hem verzuipen als een rat...

Ze voelden hoe het lichaam van angst wrong.

- Help hem naar beneden sleuren, zei Loden. Hij mag geen adem meer hebben, want dan roept de loeder nog.

Beide jonge mannen trokken de spion naar omlaag en Loden stak hem toen met het hoofd voorover onder water.

Het lijf kronkelde en schokte van doodsangst.

- Goed vasthouden, fluisterde de Boskanter. We doen geen moord, maar een goed werk, hoort ge!

- Ja, ja...

- Nog dieper... Hij moet veel drinken, de sloeber.

Nog enige trillingen en het lichaam viel stil.

- Hij is er geweest, zei Frans, die van inspanning hijgde en ook van ontroering, want deze daad greep hem toch vreselijk aan.

- Nog onder water houden, zei Loden. Hij kan taai zijn.

Ze wachtten nog een ogenblik, en schoven dan de Rosse geheel in de vaart, die even rimpelde, maar dadelijk weer kalm lag tussen de ruisende bomen.

- Die zal geen Belgen meer verraden, hernam Nele's man. Maar nu moeten we weg geraken!

- Ja. Als 't uit kwam!

- 't Is een van hun dienaren, die we naar de andere wereld geholpen hebben.

- Als de Duitsers maar niet verwittigd zijn!

- We zullen een omweg maken.

- Hoor, ze schieten!

Geweren knalden door de avond.

- Dat kan toch voor ons niet zijn. Vooruit, we trekken op! hernam Loden.
Aan de vrouwen verbood hij een woord te spreken.

Loden liep naar een huisje en kwam met een man terug. Deze verwijderde enige graszoden en dan een plank en haalde uit een gat een bootje.

- Maar twee mensen tegelijk, zei hij. En rap, want 'k heb horen schieten.
't Is wel aan de overkant van de Damse vaart en tamelijk ver van hier, maar ge kunt nooit weten, langs waar de Duitsers opkomen.

Martha ging in 't ranke vaartuig met haar moeder, dan kwam de veerman om Frans en vrouw Dezutter en eindelijk om Loden en de Fransman.

Daarna sleurde men 't bootje naar het tweede kanaal. De afstand was slechts kort, maar 't was een gejaagd en zenuwachtig werk.

Eindelijk dan toch stonden de vluchtelingen over deze hindernis.

- Nu moet ik u nog wat zeggen, sprak Loden tot de zonderlinge veerman.
We werden bespioneerd maar hebben de judas verdronken.

- Nu?
- Een kwartier geleden. 't Was een rosse.
- Rosse Karel!
- Ja.
- Is hij dood?
- De vissen knabbelen misschien al aan zijn lijf.
- Dat is goed! De deugniet heeft het verdiend!
- Ik zeg het u, want 't is beter, dat ge 't weet, als de Duitsers het lijk vinden
- O, 't zal wel wegdrijven tot aan de Siphon bij Oostkerke ...En ik weet van eigen van niets. De Rosse dood. Ge hebt ons van een pest verlost.

Loden betaalde de man.

- Goede reis, wenste deze.
- Nu gaan we een heel eind langs devaart, zei de Boskanter. Als de Duitsers hier op ons loeren, kunnen ze blijven wachten.
- Ge weet toch alles! sprak Frans.
- Ik heb goed mijn inlichtingen genomen. En men heeft er mij gegeven ook. Dat is hier een heel komplot voor de spionage. Maar in Holland en Engeland of gelijk waar, niets vertellen, hé?

- Dat kunt ge begrijpen!
- We hebben 't leven van die mensen in onze hand.
- Frans, wat hebt ge met die spion gedaan? vroeg Martha.
- Verdronken.
- 't Is toch wreed!
- Zou 't ook niet wreed zijn, als hij ons aan de Duitsers leverde, als ik naar Duitsland gevoerd werd, Loden gefusilleerd, en ik misschien ook? We hebben ons leven en dat van vele anderen voorzeker gered!

- 't Is waar. Maar welk een tijd toch!
- Zeker, die tijd is wreed! Maar we kunnen nu geen lammeren zijn! We moeten ons verdedigen.
- Zwijgen, vermaande Loden. 't Is nog een uur en half marcheren tot aan de grens.

De vluchtelingen volgden een wijle het kanaal en stapten dan dwars over het land naar het Noorden.

't Was nog een lastige tocht. Men moest de vrouwen door grachten en over hoge, slijkerige dijken helpen.

't Begon te regenen.

Martha suste haar moeder met de belofte, dat ze straks een goed, warm bed zou krijgen en dat al de ellende dan voorbij was.

De tijd viel lang. De reis scheen eindeloos.

Eindelijk hield Loden het troepje staan.

- Nu opgelet, zei hij. We zijn bij Holland. Hoe ver juist weet ik ook niet, maar 't moet heel dicht zijn. Zwichten we ons voor de schildvachten! Ik ga voor, en als ik met laat vallen, doe het ook... 't Komt er nu op aan!

Gelukkig stond toen de elektrische draad er nog niet, waardoor later ons land geheel een kerker werd.

De Boskanter sloop voorop.

Langzaam ging het. Maar men ontmoette niemand.

- Zouden we nog niet in Holland zijn? vroeg Frans soms fluisterend.
- Ik weet het niet... maar we gaan voor alle zekerheid nog wat verder.
- Halt! klonk het eensklaps.
- Duitsers! riep Loden. Rap vooruit!

De vrouwen gilden, toen de mannen hen voortsleurden door water en slijk.

- Hier! klonk het voor hen. Hier is 't Holland!

Schoten knalden.

- Here God, ze gaan ons vermoorden, jammerde bazin Legein.
- Zwijgen, in Gods naam, zwijgen! gebood Loden.

Vrouw Legein werd door de modder getrokken.

Een kogel floot, vloog boven 't hoofd van de Boskanter.

- Rap! zei Loden. Hij kent de juiste richting en schiet naar ons.
- Gered! jubelde een man. 't Is Holland hier.
- Jezus-Maria is 't waar? snikte Martha.
- Ja... ja... Kom nog maar een eind verder! Daar zijn al Hollandse soldaten!

Wees niet meer bang!

- Wat is er hier? vroegen de militairen.
- Vluchtelingen, zei de helper.
- O, wees dan maar gerust, je bent in Holland, zei een der soldaten.
- Hollande! riep de Franse vluchteling bewogen. Hij zonk op de knieën... en herhaalde met een snik in de stem: Hollande! Sauvé... Enfin!
- Dat scheelde weinig! zei Frans hijgend van inspanning.
- Ge ziet hoe die Duitsers op de loer liggen. Ware het niet van deze goede vriend, we waren er aan, sprak Loden.

Hij dankte de Hollander hartelijk.

- Niet nodig, niet nodig, antwoordde deze. Wat een geluk, dat ik daar net was. 'k Wou juist even naar Lapscheure sluipen. Mijn broeder ligt daar erg ziek en ik kon geen pas krijgen, en wou zonder gaan. 'k Hoorde dat schieten en zag je-lui en toen riep ik natuurlijk.

- Vrouwtje, we zijn in het vrije land, fluisterde Frans ontroerd tot Martha.

Moeder nu kunt ge rusten.

- Maar Bertha ?

- Die komt ook bij ons.

- Ga nou maar allemaal mee naar de wacht, zei een soldaat. Daar kun je je drogen en een warm bakje koffie drinken. En soep is er ook nog. Kom, moeder, geef mij maar een arm, want je zou hier kunnen uitglijden. Nou is je ellende voorbij. Hier heit die smerige Mof niks te vertellen ! Als ie over de grens kwam schoten we hem door zijn donder !

- Hoever zijn we hier van een stad ? vroeg Hoornaert.

- Nou, een stad, die mot je in de omtrek niet zoeken. Ze noemen Sluis wel zo, maar enfin, als je zoals ik, van Rotterdam komt, mot je lachen om zo'n stad. Sluis is een uur van hier. Nou ben je op Heille. Je kunt ook naar Aardenburg gaan, nog zo'n stad van zeven huizen, da's een half uur. Maar kom nou maar eerst naar de barak. Daar ben je in 't droog. En een bakje koffie, hé moeder?

Weldra bereikten de vluchtelingen de houten loods, waar de Hollandse soldaten hun wacht hadden. Enige militairen zaten er te kaarten. 't Was er heerlijk warm.

- Vluchtelingen ! riepen ze, hun spel stakend. Zet je bij de kachel, mensen !

Ze schonken koffie op, die nu wel niet bijzonder sterk was, maar toch goed smaakte.

Even later verscheen een luitenant, aan wie de sergeant verslag uitbracht over de aankomst der Belgen.

De officier ondervroeg even de mannen.

- Nu ben je helemaal vrij, zei hij dan. Je kunt hier vannacht blijven of naar Aardenburg gaan. Daar kun je gratis logies krijgen.

- We hebben geld, meneer, zei Frans. Is er geen hotel ?

- Te Sluis zijn er verscheidene. Wil je er een, goed ? Nou, dan zal ik eens naar Sluis telefoneren, om te zien of er plaats is. Hoeveel kamers ?

- Een voor mijn vrouw en mijn moeder en mij, een voor Loden en vrouw Dezutter, en een voor de Fransman, dat is drie...

- Sluis zit vol Belgen, zie je, maar je zult wel onder dak geraken.

Van 't hotel « De Korenbeurs » antwoordde men dat men het wel schikken zou.

- 't Beste was als je nou een kar of een wagentje had, hernam de vriendelijke officier.

Hij stuurde er een soldaat op uit.

Een kwartier later verscheen een onderwetse koets, en op een sukkeldrafje reed het gezelschap nu naar 't oude stedeke.

Sluis, was wel geen Rotterdam, zoals de soldaat had opgemerkt, maar toch een merkwaardig stadje en het werd dit in deze oorlog nog meer.

Eindelijk waren de vluchtelingen in het hotel op de Kaai.

Daar zaten ze nu als bannelingen, als verjaagden, als dompelaars in de vreemde, maar welk een zalig gevoel, deze veiligheid na de gevaarlijke tocht !

Hoornaert nam zich voor hier enige tijd te blijven. Hij kon nog geen plannen vormen.

Loden zou de volgende dag met vrouw Dezutter en de Fransman naar Vlis-singen reizen, want hij wilde geen tijd verliezen.

Bertha Legein kwam tegen de middag thuis. Ze had een boodschap gedaan. De kostvrouw riep haar terug van de trap, toen het meisje reeds naar boven wilde gaan.

- Ge moet hier vertrekken ! klonk het koel.
- Vertrekken ! herhaalde Bertha ontsteld.
- Ge hebt mij bedrogen. Ge komt uit 't gesticht van slechte vrouwen. 't Is een schande om dan bij treffelijke mensen binnen te dringen. Als mijn man hier was wierp hij u aan de deur.
- Ja, madam ik ben in dat gesticht geweest.
- En dan hier komen !
- Maar ik was er geheel onschuldig opgesloten.
- Ja, dat zeggen ze allemaal !
- Ge kunt het aan de dokter gaan vragen ! Daarom mocht ik er weer uit.
- En is 't ook uit onschuld, dat ge nu met een mijnheer verkeert, terwijl uw man in Duitsland zit ?
- Ik verkeer niet met die heer. 't Is een kennis van mijn dorp.
- Dat is wel mogelijk. En een veel te goede kennis ! Misschien tracht ge hem binnenkort hier wel op uw kamer te brengen ook, die goede kennis van uw dorp ! Maar 't is hier een treffelijk huis en geen kot !

Bertha had de tranen in de ogen.

't Brandmerk...

O, wat gloeide het op haar voorhoofd !

En 't zou haar altijd verraden !

- Madam, laat me toch hier blijven, smeekte ze. Ik ben nu alleen op de wereld.

- Ge moet moeder worden. Dat zal ook wel een lelijke historie zijn ! Maak rap uw pakje... en wacht niet tot mijn man komt, want die zou minder geduld hebben dan ik. En dan uw vertelling van u wman in Duitsland. Ge zult wel ver buiten 't stadhuis en de kerk getrouwd zijn !

Bertha antwoordde niet meer.

Ze ging naar haar kamer.

- In tien minuten op straat ! riep de vrouw haar na.

Boven barstte het meisje in snikken los.

Haastig pakte ze haar weinige bezittingen bij elkaar.

Waar nu weer heen ? Nooit zou ze rust hebben. Overal zou men haar vervolgen. Zelfs in een grote stad bespiedde en klapte men.

Ze wies haar gelaat en daalde dan de trap af.

Ze wilde haar huis- en kostgeld betalen.

- Neen, houd het maar ! zei de vrouw. Wie weet waar ge dat geld verdiend hebt !

- Ik hoop dat gij nooit ongelukkig en eenzaam zult ronddolen, sprak Bertha stil.

- Ik heb altijd op mijn eer gepast.

De vrouw opende de deur.

En weer stond de jongste dochter van Doornhage op straat.

Ze zou die middag juist een onderhoud hebben met Desmedt. Neen, ze was nog niet van hem los. Ze kon ook niet... Ze stond hier zonder geld, zonder enig middel van bestaan, als een gedoemde, een geschandvlekte.

Ze doolde rond, tot ze de landeigenaar ontmoette en vertelde hem haar we-dervaren.

Desmedt keek verstoord.

- Ge moet natuurlijk een andere kamer zoeken, zei hij. Ik heb nu niet veel tijd.

- Ge zult mij ook mijden zeker. Ik kan altijd nog in 't kanaal springen.

- Zwijg nu met die onzin! Ik heb niet veel tijd, omdat ik naar Steenhove moet. Om vier uur is er een trein naar Lichtervelde.

- Naar Steenhove?

- Ja, de kommandant moet me spreken. Ik weet niet waarover het kan zijn. Misschien over mijn meubels. Ik heb gevraagd ze naar Gent te mogen vervoeren. Als de Steenhovenaars het weten, zullen ze weer vuur en vlam spuwen, maar ik zeg, dat hebben hebben is, en krijgen de kunst.

- Zult gij aan Bauer niets van mij zeggen? vroeg Bertha angstig.

- Natuurlijk niet! Gij zoekt dus een andere kamer! Hier is uw geld. Kom dan zondag om drie uur hier, of neen, als we afgeloerd worden, zullen we een andere plaats kiezen.

De man dacht even na.

- We zullen ver gaan, zei hij dan. Weet ge de Brugse Poort?

- Ik ken hier geen weg.

- Nu, vraag er dan maar naar! En onthoud de Rooigemstraat. Wandel daar heen en weer. Zondagmorgen om elf uur.

- Ik zal er zijn. Gij gaat dus naar Steenhove? O, als ge eens wat van moeder kondt vernemen!

- Ik zal mijn best doen. Ge ziet, dat ik u niet mijden wil, hé! O, elke dag heb ik u meer lief!

- Spreek daar nu niet over.

- 't Is thuis zo'n ellende met Adèle! 't Is er om gek te worden!

- En uw vrouw is toch braaf en edel.

- Ja, dat kan zijn, maar voor mij is ze een nijdige feeke. Enfin, ik ben er mee getrouwd! Ik weet wel wie ik liever in huis zou hebben.

- Zwijg nu, Desmedt.

- Ik ga naar Steenhove en zal er de plaatsjes terug zien, waar wij zo gelukkig waren.

- Wilt ge me nu martelen?

- Kom, kom, die somberheid gaat wel over! Hier is uw geld. Zodus, ga maar om adressen naar 't bureel der vluchtelingen. Zoek een kamer in een andere wijk. Tot zondag dan!

Hij wandelde heen en Bertha ook vervolgde haar weg.

O, dat geld brandde in haar hand! Het geld van haar schande, de prijs van haar eer! Liever slingerde ze het ver van haar af.

Maar wat dan ?

- Ik kan niet anders ! kloeg het meisje weer. En 't is toch zijn kind !

Na lang zoeken vond ze een kamer in een huis achter de Oudburg. 't Was bij een weduwe met twee dochters en ze vertelde ook hier haar verhaal van de man in Duitsland.

Kon ze anders dan liegen ? Als ze de waarheid zegde, sloot men voor haar alle deuren. En wie weet, hoe spoedig de waarheid ook hier aan 't licht kwam ?

's Zondags begaf ze zich naar de afgesproken plaats. Desmedt was er al. Hij scheen zeer zenuwachtig.

- Loop voort, langs het water, zei hij. Dan volg ik u ! Ik heb ernstig nieuws. Bertha schrok. Wat zou het nu weer zijn ?

De landeigenaar haalde haar in.

- De Duitsers hebben Fried's lijk gevonden, zei hij eensklaps.

- Waar ? gilte het meisje.

- Waar ge het verstoppt hebt, natuurlijk ! Wie heeft Fried gedood ?

- Ik !

- Gij alleen, dat kan niet !

- Ja, ik !

- Maar wie hielp er ?

- Ik noem niemand. Ik heb het gedaan !

Ze beefde weer van ontzetting.

Fried was nog niet uit de wereld. Zelfs zijn lijk bleef haar vervolgen.

- De kommandant zoekt u en uw familie, hernam Desmedt.

- Ge hebt toch niets gezegd van mij ?

- Dat kunt ge begrijpen ! Hij was zeer koel tegen mij ! Ik moet terug komen.

- Wanneer ?

- Als hij mij ontbiedt. Ik ben alleen mogen vertrekken onder belofte, dat ik u opsporen zou.

- Als ge nu maar niet bespied wordt !

- Ik geloof het niet, maar dat volgt wel ! Bauer wil mij ook. Als gij in zijn handen valt, laat hij u doodschieten. en uw moeder en Martha ook.

- Ik zal me gevangen geven.

- Zijt ge gek ?

- En zeggen dat ik het alleen deed ! Moeder en Martha hebben geen schuld. Ik mag hen niet laten vervolgen. Zijn ze gevangen genomen ?

- Maar neen ! Bauer kon ze niet vinden.

- Zouden ze gevlucht zijn ?

- Voorzeker !

- O, God geve, dat ze veilig zijn. Maar ik zal me gevangen geven ! Laat hij me dood schieten ! Waarvoor leef ik nog ?

- Dat is dwaze klap ! En Bauer zal u scherp ondervragen.

- Maar ik antwoord niets anders, dan dat ik het deed !

- Gij weet niet, hoe ze iemand uithoren. En dan zouden ge alles kunnen vertellen, ook dat ge mij gewaarschuwd hebt voor Fried's moordplan en zo wordt ik er tussen gesleept. En dan ben ik er aan, want als ze kunnen, zullen ze hevige wraak nemen.